

isti, ki na srednjih šolah popadajo iz 3. 4. predmetov. Še žalostnejše pa je, ako se tisti ponesrečeneži, ki so si zlomili nogo kar pri prvem koraku v srednjo šolo, to je pri sprejemnem izpitu, odkazejo meščanski šoli in če tega vodja mešč. šole ne ve ter nasede in učenca sprejme. Vsekakor nam mora biti jasno, da se 1. mešč. šol. razred nastavlja na dobro prebito 5. šol. leto, 1. razred sred. šole pa na 4. šol. leto. Če otrok vkljub mogoče predloženemu šol. naznanilu ljudske šole iz 5. 6. šol. leta sprejemnega izpita na srednji šoli ne prebije, je s tem pokazal da je ultra nesposoben za 1. meščanski šol. razred, ki glede računstva prekaša 2. gimnazijski razred. Ljudje, ki svetujejo takim fantom meščansko šolo, te popolnoma nič ne poznajo, ali jo pa tako bagatelizirajo, da si domišljujejo, da je mešč. šola le pripravnica za srednjo šolo. Naše prvovrstne meščanske šole so pa pokazale jasno dovolj, da so dosegle svoj namen, kajti njihovi absolventi se niso le obnesli v javnem življenju temveč tudi na višjih srednjih šolah, kadetnicah in učiteljskih najmanj tako izborna kot vsak gimnazijec, ki je prestopil tudi tje.

Da se mi je zdelo prepotrebno enkrat za vselej pribiti, da vsi poklicani faktorji, učitelji ali neučitelji ne naredijo iz meščanske šole res le neko višjo stopnjo ljudske šole brez vsakega pomena.

Čenjenini tovarišem na ljudskih šolah pa svetujem, da skrbje v smislu mojih besed za primeren naraščaj meščanskih šol.

VINKO KLANŠEK:

Ljudsko-šolski izleti in kmetijski pouk.

Vsako leto pridno prireja ljudskošolska mladina izlete, na katere se polaga večja in manjša važnost; ponekod se jih obravnava z vzgojnega, drugod s poučnega in še drugod z zabavnega vidika. Sicer je izletna sezija za letošnje šolsko leto že pri koncu, vendar pa naj mi bo dovoljeno par besedi o tem vprašanju v upoštevanje v prihodnosti.

Izleti so brezdvorno velike važnosti za učitelja in za učenca. Ob takih prilikah učenci navadno popolnoma odkrijejo značaje in prosto razodenejo najrazličnejša zanimanja, ki jih sicer puste le medlo k izrazu; razširja se njih duševno obzorje in pogloblja ljubezen do domovine; ko nečno pa bodi izlet učencem tudi nekako plačilo in zadoščenje za trud in delo med letom.

Nimamo namena obravnavati vseh dobrih strani izletov, temuč se omejim samo na eno in to je: propagiranje zanimanja za kmetijski pouk, kmetijske šole in kmetijsko-nadaljevalne tečaje.

Vprašanje kmetijskih šol in kmetijsko-nadaljevalnih tečajev je pri nas v prav počasnem razvoju, zato pa ni zamuditi najmanjše prilike, ki bi bila v stani pripomoči več ali manj k hitrejšemu razvoju, da pridemo vsaj do delnih uspehov.

Z ozirom na kmetijske šole smo pri nas v primeri z drugimi manj agrarnimi državami pravcati berači. Človek bi pa mislil, da teh par šol kmetijski mladeniči

kar oblegajo in nestrpno čakajo, kdaj da bodo vsled preobilice prosilcev zamogli biti sprejeti v zavod. Stvar izgleda malo drugače. Ni takega moledovanja za sprejem, kakor bi mislili in dobimo v teh zavodih še mnogo praznih klopi, ki čakajo posetnikov. Pa zakaj to? Mar li naši kmetijski mladeniči ne rabijo strokovne kmetijske naobrazbe, kakor oni drugih držav, ali mora biti pri nas res alfa in omega vsega kmetijskega znanja izražena v besedah: kakor je delal stari oče in oče, bom delal tudi jaz, pa dobro. Če hočemo kulturno in gospodarsko dvigniti naše kmetijsko ljudstvo, mu moramo dati stanovske in strokovne naobrazbe v kmetijskih šolah in tečajih. Kako pa, če ga po končani ljudski šoli ne spraviš v učilnico? Ili bo več vprašalo. Tovariši, tukaj pa odkrito! Ali vedo naši ljudje ali pa še boljše, naši šolarji, kaj je to kmetijska šola, kako je urejena in kaj jim lahko nudi? Ne vedo in ne bodo jasno vedeli, dokler jim bomo to le slikali z več ali manj zbranimi besedami in jim poset kmetijske šole priporočali z več ali manj toplimi priporočili. Pokažimo jim vse to: na lastne oči naj vidijo: kaj je taka šola, kako je urejena in kako se v nji poučuje, — in prisegel bi, da mora to na uspehih daleč prekositi vse slikovite opise.

Naj ne zapusti podeželski otrok osnovne šole, da bi mu preje ne pokazali kmetijskega učnega zavoda.

Za to se pač nudi najlepša prilika ob majniških izletih. Malo je časa in denarja, zato pa družimo vedno in vsepovsod dobro s koristnim in izrabljajmo malenkosti.

In naši kmetijsko-nadaljevalni tečaji? Ali ne bo pouk v njih olajšan? Če se bo učitelj opiral na to, kar so učenci že videli na kmetijski šoli ob priliki majniškega izleta in jim obljubil, da jih po zaključku tečaja zopet popelje tja in jim ponovno privabi v spomin vse misli, ki so jih čuli za časa obiskovanja tečaja, ter jim pokaže praktično gospodarstvo v pravem pomenu besede, kar je mogoče v ljudski šoli na ozkozagrajenem vrtu izvršiti le iluzorno in izgleda, če malo pretirano primerjam, kakor bi pri požaru eksperimentiral z malo brizgalnico iz šolske omare — prosim, ali ne bo to za šolarje in odrasle mladeniče ogenj, ki jim bo posvetil, obenem na dal našim nadaljevalnim tečajem prave luči in goriva.

Mimogrede bodi omenjeno, da sem letos napravil z učenci izlet na Grm, kjer so ti kar žareli začudenja in navdušenja, ali je mogoče to in to in tretje, kako vzgajajo drevje, s čim krmijo živino in prašiče, takih in podobnih vprašanj ni bilo konca.

In ko zvedo, da ni v vsej stvari nobene nadnaradne moči, temuč se operira le z naravnimi sredstvi s pomočjo znanja, bodo le redki mladeniči, ki ne bi bili voljni obiskovati kmetijsko-nadaljevalnega tečaja. Pokaži učencem »čudeže« in ni škrat, da ne bi s tem vzbudili v njih radovednosti in zanimanja, s katerim bodo sledili pri pouku v nadaljevalnem tečaju in kmalu bodo prišli na to, da je s kmetovanjem znanje v tesni zvezi in da ta zveza prinaša velike dobičke.

Ne spada sicer k stvari sami, vendar pa je moja sveta dolžnost, da omenim dej-

stvo, ki me obenem podpira v mnenju, da bi taki izleti res mnogo pripomogli k večjemu zanimanju za kmetijski pouk. — da se je ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu, kateremu moramo dohvalno priznati, da je v izbornih rokah, stavilo našim izletnikom radevolje in z vsem na razpolago in gg. strokovni učitelji so pri razkazovanju posameznosti v zavodu v kratkih, markantnih in poljudnih potezah podali izletnikom veliko novega v neizbrisen spomin, zato pa bodi izrečena ravnateljstvu in gg. strokovnim učiteljem zahvala z nado, da bodo imeli drugo leto polno izletnikov, ki bodo raznesli kot čebele pelod — svoje utise širom domovine in sagnj potem z navdušenjem iskali prilike, za nadaljno stanovsko in strokovno naobrazbo.

Upam, da mi merodajne oblasti ne bodo zamerile, če bi nasvetoval za prirejanje takih izletov tu in tam podelitev malenkostne podpore.

Združimo torej lepo z dobrim in koristnim, pa bo za vse prav.

Verjemite, da bo prirejanje izletov z ljudskimi šolarji na kmetijske šole jako dobra prva in v kemični formuli z recepta: za izboljšanje našega kmetijstva.

Komur se zdi moja misel umestna, naj jo upošteva, sicer pa vsak po svoje, kakor ve in zna, samo da pridemo z mesta.

Telovadba v ljudski šoli.

Poročila o uspehih telovadbe, ki so jo priredile ljubljanske srednje in meščanske šole dne 5. junija, so mi dala spodbudo, da označim svoje mnenje, kako bi bilo mogoče gojiti šolsko telovadbo podeželski ljudski šoli.

19. januarja 1920 je izšla v Beogradu naredba ministrstva prosvete pod O. N. Br. 374. V kolikor vem, o tej naredbi naša šolska vodstva še nimajo ne duha ne sluha. Dejstvo je, da odreja naslednje:

1. da se telesna vzgoja po vseh šolah vrši v glavnem po sokolskem sestavu, metodiki, estetiki, redu in disciplini — kar je najbrž tudi vzrok, da za ljudsko šolo v Sloveniji ta naredba formalno še ne eksistira.

2. da se vzgoji telesnega vežbanja po vseh šolah obračaj čim večja pažnja; slednjič pa, da se šolske dvorane, dvorišča itd. stavi v ta namen na razpolago še drugim telovadcem, tem preje toraj šoli sami.

O pomenu, koristi in važnosti gojenja telovadbe je nepotrebno govoriti danes. Dokazov in že spoznanja o tem je dovolj. Žalostno je samo to, da manjka volje največ tam, kjer jo je največ potreba, to je med nami učitelji, ki smo združeni v organizaciji UJU. Vso ostalo pomankljivost volje, ki bi utegnila procentualno odpasti na drugo učiteljsko organizacijo, lahko mirno spregledamo. Istina pa je, da je izvrševanje te naredbe odvisno največ od šolskega vodje. Je on za to, je veliko za to; ni njega, ni navadno nikogar. Zato spimo spanje pravičnega in čakamo menida, kedaj nam bo že iz predvojne in medvojne dobe znan glas trombe zapel:emento mori!

Onemu, ki bi rad započel, pa ne ve kje in kako se lotiti tega dela na podeželski ljudski šoli, priporočam po svoji skušnjih in mnenju, naj upoštevajo to, če služi v kraju, kjer je:

1. sokolska in kaka drugovrstna telovadnica, 2. ena izmed obeh, 3. nobene telovadnice a šola s šolskim dvoriščem, 4. šola brez dvorišča ali brez vsakega za telovadbo primernega prostora.

1. Kraj s sokolsko in drugovrstno telovadnico. Če nima šola svoje telovadnice, a hočeš gojiti telovadbo tudi na orodju, se obrni kot voditelj šole na sokolsko društvo s prošnjo, da to v svoje telovadbe prostem času prepusti telovadnico proti primerni odškodnini v vežbanje telesa šolski mladini. Težko, da bi se dobilo podeželsko sokolsko društvo, ki bi v to ne privolilo. V tem slučaju imaš gotovo tu pa tam na razpolago vadiatelja tega društva ki ti bo dober tolmač za tehnične izraze telovadbe, ki jih morda še ne obvladaš — seve, če ti ni povpraševanje po teh pojasnilih preponiževalno. Tudi ves ostali način vežbanja, moreš pridobiti v tem vadiatelju. Pridobivanje znanosti ti je v tem oziru zelo olajšano.

2. Isti postopek imaš tam, kjer je samo sokolska telovadnica. Drugačen, kjer je samo drugovrstna, pa sam za izvrševanje te ministrske naredbe nisi ne vzgojen ne priučen. Ako bi kot tak, kot je tu označeno, imel šolsko mladino udinjati, magari nehoti in nevede, kakih političnih stranki, ter priti zato kot vzgojitelj v nasprotje s točko 1, in 5 te ministr. nar., je bolje, da se omeiš na izvrševanje te naredbe v smislu navodila pod 3.) ali 4.) Ako pa je tvoja osebnost dovolj sposobna in močna ter taka, da ni nobene opravičene bojazni v izpolnjevanju te naredbe, tedaj se po mojem zasebnem mnenju moreš podvreči gojenju telovadbe tudi v drugovrstni telovadnici. To mnenje zastopam zato, ker sem nazirana, da vzgajajo značaje osebnosti — ne pa prostori. Zame pride v poštev bolj kdo, ne toliko kje se vzgaja. Zato zavračam z istega stališča trditve, da bi bil čut staršev ali otrok žaljen, če bi šola učila šolsko snov po šolskih predpisih pod šolskim nadzorstvom in odgovornostjo šolsko mladino telovadbe v kakem izvenšolskem prostoru. — Da pa tudi kraj vzgajanja ni povsem brezpomemben, priznam. Zato izrazi raje možnost pod 3.) ali 4.), ako je katera prejšnjih nemogoča.

3. Kraj brez vsake telovadnice, a s šolskim dvoriščem. Teh slučajev bo morala več. Hočeš li šolsko dvorišče preurediti v telovadišče, ne bo take težave, če imaš zato potreben prostor in mal načrt. Če imaš dvorišče do 200 m² obširno, tedaj odgovarja ta prostor obsežnejši današnji telovadnici. Opremljenje prostora s telovadnim orodjem bi bilo v slični uvrstitvi, ko v zaprti telovadnici, če je temu približno sorazmerna dolžina in širina dvorišča z ono v telovadnici. Dolžina naj bi obsegala od 15 m do 17 m, širina od 10 m do 13 m. Tu je dovolj prostora za razred, ki ima 80 otrok, od katerih jih polovico odpade na deklice, druga polovica; 40 dečkov lahko vežba proste vaje, če se računa na porabo prostora à 4 m² na osebo. Ta prostor more zadostovati za

bi me sicer nikdar ne zanimala in ko so vendar vredna mislečega človeka. Z vse drugega vidika se mi prikazuje človeško dejanje in nehanje, najlepši pogled pa se mi odpira v tisto največje čudo, mimo katerega ronajo neskončne procesije z zavetnimi očmi in zamašenimi ušesi — v čudo govora. Ne poznam trenutka, ko bi mogel tožiti o dolgočasju, čim tišja samota me obdaja, tem bogatejšo so mi misli — v človeku se mi razodeva človek...

Vsa ta tajnostna vrata mi je odprlo delo na gluho nemlici. Debele knjige govore že o tem delu, še debelejšje bodo govorile, zakaj iz ene uganke se rodi sto novih in nikoli jim ne bo konca...

Napisal sem te skope vrste predvsem cnim tovarišem, ki se mislijo s prihodnjim šolskim letom posvetiti našemu poklicu. Kdor čuti resno voljo, kdor se ne straši velikega, toda hvaležnega dela (naši bivši gojenci nas nikdar ne pozabijo, temveč nas ob sleherni priliki radi obiščejo), naj se oglasi. Vse podrobnosti mu bo radevolje obrazložil ravnatelj. Opozorim samo na ugodnost znatno skrajšane službene dobe in na mirno strokovno delo, ki ga ne more greniti nobena birokratska muha. Rok za vlaganje prošnje poteče 15. julija (glej razpis v Ur. Listu št. 63 z dne 10. junija t. l.).

RUDOLF DOSTAL:

Dijaške počitnice.

Široka in bela cesta se vije od Ljubljane čez Črnuče in Domžale, skozi Dob in Prevoje, dalje v Lukovico čez Črni graben, preko Trojanskega sedla v Savinjsko dolino. Važna nekdanja »cesarska« cesta, ki je videla nebroj vojnih pohodov različnih narodov. Na severu kipe v oblake Kamniške planine, skozi Jermanova vrata gleda koroško nebo. Vsa ta pokrajina s svojo zgodovinsko rokovanjsko romantiko je kar posejana s starodavnimi gradovi, ki so dali toliko snovi našemu pisatelju Janku Kersniku. Tja na desno se odcepi rodovitna moravska dolina, na koncu prijazen trg Moravče, ki se še vedno zanj pripravljajo Prešernovi raziskovalci. Lepa je ta pokrajina, lepa je ta cesta v poletnem času, ko se vije v zgodnjem jutru v solncu okopana med zelenimi drevjem: kot reka skozi vasi, mitno belih kmetijskih hiš z zelenimi oknicami in s kitami rdečih nagelov. Zamé je ni lepše pokrajine na svetu.

To je bilo torišče, to je bilo obiležje naših dijaških počitnic. Po materi Moravčan sem prihajal leto za letom tja na počitnice in prebrel cel vso krajino, vse vasi in trge od Kamnika pa dol do Ljubljane. V Moravčah je že tedaj vodil šolo tovariš Janko Toman, takrat v najlepši moški dobi, eden najagilnejših slovenskih učite-

ljiv na polju narodne prosvete. Nas dijak je bodril k dobremu in plemenitemu, izposojal nam je knjige ter nas je navduševal za narodne ideale. S tuštanjske gručine čez Hribce pa je prihajal takratni visokošolec Makso Pirnat in aranžiral dijaške sestanke. Dijaški sestanki! Kak čar je bil v besedi sami! Janko in Makso sta bila iniciatorja, mi dijaki pa za njima z vsem ognjem, z vsem oduševljenjem! Prvi umerjen, tih, dosleden, drugi ognjevit, navdušen, razborit!

Poziv je bil kratek: dne tega in tega v tem in tem kraju sestanek! Šlo je od ust do ust, od vasi do vasi. Pa nas je prihrumelo od Kamnika in Kranja pa dol do Ljubljane in še preko nje šestdeset, osemdeset do sto in še čez: enkrat v Dobu, pa v Moravčah, v Lukovici itd. Posebno v sponinu mi je ostal neki sestanek pri podružnici na Gradišah nad Lukovico. Polegli smo okoli cerkve v travo. Med nami pa se je dvignila mala drobna postava Dragotina Lončarja. Prihajal je takrat s praške univerze domov na počitnice, pa nam je govoril o Masaryku, o takratnem češkem pokretu. Nismo ga povsem razumeli, zlasti mlajši, a slutili smo instinktivno, kaj nam je hotel povedati. Bilo je tiho in svečano tam v božji naravi, da si komaj čul cvrčanje murnov v travi. Lončar je pridigal, mi smo pa poslušali skrivno razodetje. V žejne naše dijaške duše smo vsrkavali besede o svobodi, o bratstvu, o demokratizmu...

Ko je utihnil, je vstal naš Makso. Klobuk širokokrajnik si je potisnil v tilnik, podjetno si je zavil brke, nato pa so mu vrele iz ust besede o domovini, o miltem materinem jeziku, besede vžigajoče, plameneče, da so kmetije spodaj na polju začuden obstajali. Časi, ki se nikdar več ne vrnejo, zlatih dni spomin!

Prirejali smo tudi glediške predstave. Navadno nam je služil skedenj za oder. Igrali smo Govekarjeve narodne igre. Občinstva smo imeli vse polno iz kmetijskih vrst. Še danes vidim v duhu kmeta, ki se je zvijal od smeha in se tolkel po koljenih, ko je gledal svojo fotografijo v Blažu Mozolu, ki ga je mojstrsko igral sošolec Brecljnik. Pa naj misli kdo o Krpanovi kobili karkoli, v tisti dobi je bil to edini repertoar, ki smo z njim mogli in znali med narod. Pri prosti zabavi, ki se je potem razvila, smo zapeli navdušujoče domorodne pesmi: Od Urala do Triglava, Slovenski svet, ti si krasan, V boj! itd.

Take sestanke smo prirejali silno tajno, ker so bili po takratnem disciplinarnem redu strogo prepovedani. Pa šolske oblasti so jih vendar ovohale, toda bile so pač počitnice, pametni profesorji so zatistnili eno oko, še pametnejši pa obe in dijaški sestanki so se vršili naprej.

Zakaj sem vse to napisal? Ali današnja mladina res samo žogo biže? Ali je še kje kak Janko, kak Makso?